

ЗНАХІДКА ЛУЧНОГО ЛУНЯ (*CIRCUS PYGARGUS*) НА ГНІЗДУВАННІ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

М.Н. Гаврилюк¹, В.Ю. Кайстро², О.І. Ралдугіна³

¹ Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького; бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, 18031, Україна
Cherkasy National University, Shevchenko str., 81, Cherkasy, 18031, Ukraine

² вул. Новокримська, 3, кв. 185, м. Дніпро, 49055, Україна
Novokrymska Str. 3/185, Dnipro, 49055, Ukraine

³ вул. Смілянська, 106, кв. 72, м. Черкаси, 18007, Україна
Smilanska Str., 106/72, Cherkasy, 18007, Ukraine

✉ М.Н. Гаврилюк (M.N. Gavrilyuk), e-mail: gavrilyuk.m@gmail.com

Breeding record of the Montagu's Harrier (*Circus pygargus*) in Cherkasy region (Central Ukraine). - M.N. Gavrilyuk, V.Yu. Kaystro, O.I. Raldugina. - *Berkut*. 26 (1). 2017. - A case of breeding was observed near the village of Medvedivka (Chyhyryn district, 49° 11' N, 32° 22' E) on 23.07.2017. Harriers built the nest in the valley of Tiasmyn river amidst sedges. The nest has two fledglings. It is the first confirmed case of breeding in Cherkasy region during more than 100 years. [Ukrainian].

Key words: fauna, rare species, distribution, nest.

Гніздо було виявлене в долині р. Тясмин біля с. Медведівка Чигиринського району (49° 11' N, 32° 22' E) 23.07.2017 р. У ньому знаходилися двоє дорослих оперених пташенят. Це перший задокументований випадок гніздування лучного луна в області протягом більше 100 років.

Ключові слова: фауна, рідкісний вид, поширення, гніздо.

Лучний лунь (*Circus pygargus*) в Україні є рідкісним гніздовим птахом, якого занесено до Червоної книги. До гніздового ареалу належить майже вся територія країни, проте найвища чисельність виду спостерігається в Поліссі (Полуда, 2009). Про гніздування цього птаха на території сучасної Черкаської області відомостей дуже мало.

К.Ф. Кесслер (1851) писав, що він гніздиться в усіх губерніях Київського учбового округу, до якого в той час належала й нинішня Черкаська область.

За даними, Г. Гебеля (Goebel, 1879), в Уманському окрузі (до нього входила західна частина Черкаської і прилеглі частини Вінницької, Київської та Кіровоградської областей) лучний лунь гніздився, але зустрічався набагато рідше, ніж очеретяний (*C. aeruginosus*) і польовий (*C. cyaneus*). 4.06.1874 р.* серед високих бур'янів у дубняку було знайдено гніздо, зроблене зі стебел бур'янів, трави й соломи. З нього злетіла самка, яка насиджувала кладку. Гніздо містило 4 слабо насаджених світлих яйця

білувато-зеленого забарвлення без плям. Довжина яєць (мм): 40,5–43,0 (середнє 41,75), максимальний діаметр 33,0–34,0 (середнє 33,5).

За М.І. Гавриленком (1929), на Полтавщині (до неї в той час належала лівобережна частина Черкаської області) це був найменш численний серед лунів на гніздуванні та прольоті. У західній частині губернії він зустрічався частіше, ніж у східній.

М.В. Шарлемань (1938) і В.М. Зубаровський (1977) вважали, що лучний лунь гніздиться по всій території України, однак конкретних відомостей для Черкащини не наводили. П.П. Орлов (1948) у своїй роботі по птахів Черкаського району цей вид взагалі не згадує.

Під час спеціальних досліджень хижих птахів у Черкаській області В.І. Стригунов (1986) у гніздовий період виявив лише одну пару лучного луна на Ірдинських болотах, проте гнізда знайти не вдалося.

У більш пізній період В.М. Грищенко спостерігав пару лучних лунів 18.05.2005 р. в долині р. Супій біля с. Підставки Золотоніського району (Гаврилюк та ін., 2005).

* Усі дати Г. Гебель (1879) давав за новим стилем – *ред.*

На основі аналізу літератури можна зробити висновок, що лучний лунь у невеликій кількості гніздився на території Черкаської області в XIX ст. та, можливо, на початку XX ст. Протягом останніх понад 100 років достовірних знахідок гнізд цього виду не було, що не виключає випадків його спорадичного гніздування.

23.07.2017 р. під час обстеження долини р. Тясмин біля с. Медведівка (Чигиринський район; 49° 11' N, 32° 22' E) протягом дня в одному місці нами неодноразово спостерегалися самець і самка лучного луна з здобиччю. Гніздо цієї пари було знайдене на луках за 400 м від найближчих будівель. Біля самого села луки використовуються для випасу худоби, на гніздовій ділянці активної господарської діяльності не проводиться. Долина річки меліорована, на гніздовій ділянці знаходяться поля та луки. Птахи влаштували гніздо в пониженні рельєфу шириною 30–40 м та довжиною близько 100 м, яке заросло осокою та місцями, кропивою. Висота осоки на момент виявлення гнізда становила 60–80 см. Гніздо виглядало як витоптана платформа на землі із залишками шерсті та пір'я. На цьому місці виявлено двоє повністю оперених пташенят, які при появі спостережника сховалися у траву поруч із гніздом. Серед залишків їжі виявлено одну полівку (*Microtus* sp.).

Характерно, що цього дня ми також спостерегали як самець лучного луна з цієї пари відганяв іншого самця з гніздової території. Це дозволяє передбачати гніздування ще однієї пари неподалік.

У попередні роки ми зустрічали поодинокі лучних лунів у долині Тясмина наприкінці квітня – у травні, проте відносили їх до пролітних: два самці 27.04.2014 р. біля с. Зам'ятниця (Чигиринський район), самки 9.05.2014 р. та 17.05.2015 р. поблизу с. Вергуни (Черкаський район). З огляду на знахідку гніздової пари, не можна відкидати можливість гніздування виду в долині Тясмину і в попередні роки.

ЛІТЕРАТУРА

- Гавриленко Н.И. (1929): Птицы Полтавщины. Полтава: Издание Полтавского союза охотников. 1-133.
- Гаврилук М.Н., Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко С.Д. (2005): Нові дані про рідкісних та маловивчених птахів Центральної України. - Беркут. 14 (1): 28-37.
- Зубаровський В.М. (1977): Фауна України. Т. 5. Птахи. Вип. 2. Хижі птахи. К.: Наукова думка. 1-332.
- Кесслер К.Ф. (1851): Естественная история губерний Киевского учебного округа. Вып. II. Птицы хищные и куриные. К. 1-40, 1-16.
- Орлов П.П. (1948): Орнітофауна Черкаського району. - Наук. зап. Черкаського держ. пед. ін-ту. 2 (2): 1-117.
- Полуда А.М. (2009): Лунь лучний. - Червона книга України. Тваринний світ. К.: Глобалконсалтинг. 422.
- Стригунов В.И. (1986): Хищные птицы Лесостепи бассейна Днепра. - Дис. ... канд. биол. наук. Черкасы. 1-203.
- Шарлемань М.В. (1938): Птахи УРСР. К.: АН УРСР. 1-129.
- Goebel H. (1879): Die Vögel des Kreises Uman, Gouvernement Kiew, mit besonderer Rücksicht auf ihre Zugverhältnisse und ihr Brutgeschäft. - Beitr. zur Kenntniss des Russ. Reiches und der angrenzender Länder Asiens. Zweite Folge. 2: 1-238.